

UOC, DEU ANYS “D’UNA

A començament del mes de febrer –just una setmana abans de produir-se el traspàs del Dr. Josep Laporte–, la redacció de *Món UOC* va organitzar una taula de redacció amb el president Jordi Pujol, el Dr. Josep Laporte i el rector de la UOC, Dr. Gabriel Ferraté. La conversa, en la qual també va prendre part el qui fou director general d’Universitats i vicerector de la UOC, Ramon Pla i Arxé, va voler reviure alguns dels moments fundacionals de la Universitat Oberta de Catalunya des dels testimonis dels qui en van ser protagonistes. Hem volgut mantenir en la seva originalitat i riquesa el format de conversa entre els participants. Valgui també com a homenatge i reconeixement a la persona i a la trajectòria del Dr. Josep Laporte. En paraules del rector Ferraté durant la investidura del Dr. Laporte com a doctor *honoris causa* per la UOC, “és just proclamar que la UOC existeix per la determinació de Laporte i per la seva obertura a les noves idees. Aquest doctorat no és el pagament d’un deute, sinó l’alliberament de tot l’agraïment que li devem”.

Sobre els orígens

Jordi Pujol. Molt abans que el Dr. Laporte fos comissionat d’Universitats, com a president, jo havia posat una de les meves prioritats en el traspàs de la UNED, un procés amb moltes dificultats i en el qual no avançàvem.

Dr. Josep Laporte. Quan jo vaig entrar com a conseller d’Ensenyament, em vaig trobar, des del punt de vista universitari, amb dos projectes molt importants per al govern, que s’havien de desplegar. L’un era la creació del que en dèiem aleshores la “quarta universitat”, que més tard es va concretar en la creació de la Pompeu Fa-

bra i de les tres universitats a Girona, Lleida i Tarragona/Reus.

Però l’altre, que és el que ens interessa en aquest moment, era que la Generalitat pogués participar en la UNED aquí a Catalunya. Tot i que el procés de negociació i d’acord amb el Ministeri, que aleshores dirigia Alfredo Pérez Rubalcaba, i amb els responsables de la UNED va ser positiu, en la fase final del procés –i pràcticament amb el conveni redactat–, determinades resistències en el si del claustre de professors de la mateixa UNED van impedir l’acord i, per tant, l’entrada de la Generalitat

a la xarxa catalana d’aquesta universitat. És aleshores quan vam proposar de fer una universitat a distància. Per sort, no en vaig ser el responsable absolut. Es va donar la feliç circumstància que, en aquells moments, el doctor Ferraté, rector de la Universitat Politècnica de Catalunya, acabava el seu mandat i no es podia tornar a presentar. Així és que vaig anar al despatx del president [Pujol] i li vaig dir –sense que el Gabriel ho sabés–: «President, què et semblaria si proposéssim que se n’encarregués en Gabriel Ferraté?».

El president em va donar el vist-i-plau. I un dia, en un acte que hi havia a l’Escola de Camins, li vaig dir: «Gabriel, voldria parlar un moment amb tu». Després de l’acte ens vam tancar en un despatx i li vaig fer la proposta. El Gabriel em va dir que amb molt de gust, que ho estudiaria, i es va demostrar una vegada més que és un home amb moltes idees sobre el tema. Així és com va començar tot, i a partir d’aquí és quan [amb el lideratge d’en Gabriel Ferraté] vam fer una universitat totalment nova i diferent que amb el temps ha demostrat un desenvolupament extraordinari.

Gabriel Ferraté. Efectivament aquest és el meu record dels fets. No m’ho vaig pensar gaire a l’hora de dir-li que sí [al Dr. Laporte]. De seguida em va agradar, la idea.

L’aposta per una opció “diferent”

J. Pujol. És clar que, a partir de l’acceptació d’en Ferraté, la iniciativa intel·lectual de tot això, que abans era nostra, deixa de ser-ho i passa a ser d’ell. Jo recordo que en una reunió, ja juntament amb en Josep [Laporte] i en Gabriel [Ferraté], aquest em diu: “Escolta, president, no crec que haiguem d’emular el model de la UNED. Hem de fer una altra cosa”.

G. Ferraté. Jo el que sempre explico és

AMBICIÓ INTEL·LIGENT”

que es va produir una situaci6 no gaire habitual. Em vaig proposar fer una cosa diferent i un polític –en aquest cas pensava en el doctor Laporte– no va tenir por de fer una cosa diferent. De fet, em va donar garanties que disposaria de plena llibertat per a orientar el projecte de la manera que jo cregués, trencant –si feia falta– l’ortodòxia. Jo vaig trobar tota la facilitat i el suport.

Així em vaig proposar dues innovacions: la primera, que no fos com la UNED, en el sentit d’incorporar les noves tecnologies des d’un bon començament; un model allunyat, per tant, de la formaci6 “per correspondència”; una universitat virtual, sense un campus material. Internet gairebé no existia i el *World Wide Web* no va aparèixer fins un any i mig després. Ara ja no hi pensem, però el primer campus no estava basat en la xarxa. L’aposta per la tecnologia, però, condicionava ja el model.

La segona innovaci6: el model de governança. Els meus anys de rector –i ja són uns quants– m’han ensenyat algunes coses que s’han de fer i, cosa que és més important, les que no s’haurien de fer. I el que no volíem era una estructura burocràtica pesant que pogués anar en detriment de l’agilitat, la flexibilitat i l’orientaci6 al client [estudiant] que la construcci6 d’un

model d’universitat completament nou ens demanava. És per això que vam optar per una fórmula que combinava l’impuls públic de la iniciativa [el Govern de Catalunya] amb una formalitzaci6 jurídica privada [la Fundaci6]. Val a dir que ens vam haver d’explicar molt. A vegades costa d’entendre que des de la defensa del que és públic facis una instituci6 de dret privat però que estigui al servei d’allò que és públic. Però val a dir també que vam poder comptar amb el suport unànim de tots els grups representats al Parlament de Catalunya. Finalment, una expressi6 més d’aquesta singularitat organitzativa i d’aquest equilibri es concreta en el fet que la mateixa Llei de reconeixement de la UOC consagra el control de la Universitat per part del Parlament de Catalunya.

Aquestes van ser les dues innovacions –o condicions si voleu– que vaig proposar i en les quals vaig trobar el suport i la complicitat dels nostres governants. Vosaltres [Dr. Laporte i president Pujol] ho vau permetre!

J. Pujol. En tot cas, no va ser fàcil i ni la mateixa decisi6 de crear la universitat ni el model públic-privat pel qual es va optar no van estar exempts de recels i incomprendensions, que certament es van poder vèncer i, efectivament, finalment, tothom hi va votar a favor. També va haver-hi al-

A dalt: d’esquerra a dreta, doctor Ferrat6, president Pujol i doctor Laporte

A baix: un moment de la taula de redacci6 al despatx del president Pujol

gun recel dins del m6n universitari. Per6 tamb6 amb la Pompeu Fabra n'hi va haver; i amb les tres universitats territorials [Girona, Lleida, Tarragona].

[En el model de la UOC] el que sobtava una mica la gent era la consagraci6 d'un escalaf6 –model de carrera– diferent i no basat en el funcionariat. I aix6 en el m6n universitari –a voltes tan corporatiu– ha estat un tema important, i, per tant, no deixava de ser un xoc cultural.

G. Ferrat6. Jo recordo una conversa fonamental que hi va haver a la casa dels Canonges, quan encara parl6vem de com hauria de ser la UOC. All6 hi 6rem el president Pujol, en Josep Laporte, en Ramon Pla, director general d'Universitats, en Josep Grifoll, secretari general t6cnic, en

Joaquim Pujol, secretari general de Presid6ncia, i en Ramon Llevadot, l'assessor jur6dic de Presid6ncia. Van sorgir alguns dubtes sobre l'adequaci6 de la f6rmula jur6dica proposada i recordo alguns moments d'un cert *impasse*, que es van resoldre amb un decidit “endavant” del president [Pujol]. A partir d'aqu6 tot va funcionar, es va desplegar el proc6s i la proposta va superar tots els tr6mits.

La UOC a l'avinguda Tibidabo

J. Pujol. Tot aix6 vol dir que la gent que efectivament va tenir la idea i que la va desenvolupar v6reu saber tamb6 treballar i aconseguir el nostre suport i complicitat. Per6 vull dir que estava tot molt ben treballat. En tot cas, s6 que en aquesta fase inicial vam tenir, tu [Ferrat6] ho deus recordar, alguns dubtes amb el tema de la seu de la Universitat.

G. Ferrat6. Efectivament, vam sol·licitar un local al Patrimoni de la Generalitat i en vam visitar alguns: l'exsabateria Torrents, a la Gran Via; un de modernista al passeig de Gr6cia; un de nou a la Vila Ol6mpica, i l'edifici de l'avinguda Tibidabo, on avui hi ha la seu de la Universitat. Cal dir que l'aposta per la seu de Tibidabo, quan la Universitat encara no era m6s que un projecte, va ser valenta i de nou va posar a

prova la voluntat decidida del Govern. Cal dir tamb6 que les circumst6ncies de la compra van ser molt favorables, amb un bon preu i accedint a un edifici que estava ben equipat –per tant, sense necessitat de fer grans inversions–, amb unes bones comunicacions i una bona accessibilitat.

J. Pujol. Aquesta no va ser una decisi6 f6cil i, de fet, vam trigar una mica a contestar, per6 al final va ser que s6. I, a veure, hauria estat un error dir que no. O sigui que l'edifici es va comprar, i la UOC –tamb6 en el pla de les infraestructures– es va posar a velocitat de creuer.

Sobre el nom de la UOC

Redactor. I el nom de la universitat?

Pujol. Aix6 va ser cosa d'en Ferrat6.

Ferrat6. S6, potser per influ6ncia de l'Open [University]. En tot cas, penso que el concepte d'obertura era i 6s molt fidel a la visi6 que ten6em i a la missi6 que entenem que t6 una universitat orientada a promoure i a facilitar la formaci6 al llarg de la vida; per tant, una universitat permanentment oberta a les persones, oberta a la innovaci6 i al canvi, oberta en definitiva al m6n –ja que 6s un projecte que, superant les barreres d'espai i temps, tamb6 vol representar Catalunya al m6n.

Laporte. El que recordo que em vas dir 6s

que no pat6s, que seria un nom molt neutre. I val a dir que el nom 6s expressiu de la naturalesa del projecte.

La UOC des de la perspectiva dels deu anys

Redactor. Quina seria la valoraci6 de la traject6ria d'aquests primers deu anys?

J. Pujol. A mi en Ferrat6 sempre me n'ha tingut molt al corrent perqu6, entre altres coses, com que aix6 ha anat molt b6, fa de bon explicar.

En tot cas, 6s clar que som davant d'un cas d'6xit aqu6 i que ha tingut ress6 internacional. Ha rebut reconeixement en forma de premis internacionals, fins i tot a Taiwan o el m6s recent de l'Organitzaci6 d'Estats Americans. I, per tant, 6s l6gic que s'expliqui. Em sembla que 6s important que, si b6 hem de ser autocr6tics, hem de subratllar el que fem b6 i el que permet alimentar la nostra autoestima. No hem d'inflar el pit m6s del compte, per6 tampoc no ens hem d'encongir. Quan tenim un m6rit o un 6xit, l'hem d'explicar, sobretot quan aquest 6xit 6s resultat d'una ambici6 intel·ligent, d'una actitud que consisteix a atrevir-se. Tu t'atreves [Ferrat6] i els altres an6vem seguint i ens an6vem atrevint.

Des de l'any 80, que vaig ser president, sempre vaig incorporar al meu discurs aquestes idees de modernitat i d'internacionalitzaci6. A vegades te'n surts i a vegades no tant. En conjunt, penso que ho hem aconseguit, mitjan7ant un conjunt d'iniciatives, algunes emblem6tiques, i la UOC n'6s una.

En tot cas, estic molt agra6t al que 6s la Universitat Oberta de Catalunya i a en Ferrat6 i en Laporte. Tamb6 tenim altres coses bri-

llants; de vegades més de les que nosaltres mateixos ens expliquem. Però, bé, mai no sobren, i tant de bo en tinguéssim molts, d'èxits com aquest.

J. Laporte. Jo puc aportar a través meu el testimoni d'innombrables personalitats de l'àmbit de la política —perquè ens entenguem, de tot l'espectre— i de la societat que, en més d'una ocasió, han volgut compartir amb mi el seu reconeixement a la iniciativa de posada en marxa i a la trajectòria posterior de la UOC.

G. Ferraté. Jo potser només he de dir que, des de la perspectiva de l'evolució d'aquests deu anys, encara es posa més en relleu el valor en la presa de decisió d'aquells qui, quan això no era més que una idea, hi van apostar gairebé incondicionalment a favor i la van fer possible. I aquest és un reconeixement sens dubte a moltes persones i institucions que ens han fet confiança, però necessàriament és un reconeixement que es concreta en l'impuls i la iniciativa del Govern de Catalunya, i en la fe i en la confiança personal que el president Pujol i en Josep Laporte van voler posar en mi. Per tant, no puc fer més que deixar testimoni del meu agraïment.

J. Pujol. Si em permeteu, i ja per acabar, deixeu-me dir que una de les coses bones de la UOC no solament és que esteu il·lusionats, sinó que difoneu il·lusió. Vosaltres, si se us n'ha donat deu, n'heu tret un rendiment de vint i expliqueu que n'heu tret trenta, cosa que vol dir que al final s'acaba obtenint aquest rendiment. Aquesta actitud d'il·lusió i alegria és un actiu que no heu de perdre. És un actiu polític i econòmic. És un actiu que fa anar endavant el país. ■

Les complicitats de la UOC

[Josep Playà Maset]

Periodista de La Vanguardia

Ara que comencem a descobrir la importància dels missatges per mòbil i dels SMS com a noves fórmules del boca a orella de temps immemorial, se'ns fa evident també que hi ha molts fenòmens socials que són de difícil explicació. El carisma d'un líder polític, l'èxit d'una marca de roba, d'una pel·lícula de pressupost baix o del llibre d'una petita editorial tenen a veure amb mecanismes més emotius que no pas amb arguments objectivables.

I en la UOC i la seva ràpida implantació entre la societat catalana en tan sols deu anys hi juguen alguns d'aquests factors gairebé incomprensibles. Es pot explicar l'èxit de la UOC per les seves campanyes publicitàries? No, o no únicament, perquè el que s'hi ha destinat no justifica la línia ascendent de les seves matrícules. Pel descrèdit dels seus competidors? No, o no únicament, ja que altres universitats del seu entorn i especialització han mantingut un creixement moderat. Pels resultats acadèmics? No, o no únicament, perquè encara no havia sortit la primera generació de titulats que ja se'n feia una valoració positiva. Per la bona acollida d'una fórmula ja experimentada? No, en cap cas, perquè ha estat una experiència pionera a Catalunya, a Espanya i arreu, ja que fins ara les universitats a distància havien optat per un sistema d'ensenyament tradicional basat en el correu, els apunts fotocopiats i el contacte ocasional.

Caldrà, doncs, buscar altres causes més subjectives. I permeteu-me apuntar-ne dues: l'atzar d'haver-se iniciat en el moment precís i les complicitats perso-

nals. A l'atzar cal atribuir que la falta d'acord per a traspasar la UNED catalana impulsés el llavors conseller Josep Laporte a inventar una versió catalana, que havia de ser diferent, que havia de partir de l'ús extensiu de les noves tecnologies de la comunicació i que comptava amb un pioner de la informàtica, Gabriel Ferraté, que quedava lliure en haver esgotat el mandat com a rector de la Universitat Politècnica. Però hi ha la coincidència del moment històric també, perquè coincideix amb l'inici de l'expansió d'Internet. Tres anys abans, per exemple, no hauria estat possible una universitat en línia i tres més tard ja les universitats haurien començat experiències mixtes que potser haurien fet innecessària la seva creació.

I un segon element, no gens negligible, és la presència de Ferraté. Un optimista del progrés al capdavant d'una universitat que vol fer de la tecnologia el seu instrument de treball havia de donar lloc a moltes complicitats; en primer lloc, de caràcter personal, que li permeten crear un equip jove, preparat i d'idees clares, capaç d'atreure professorat de prestigi i en darrer terme alumnat; en segon lloc, de caràcter mediàtic, perquè la seva relació cordial amb els mitjans de comunicació li permet "vendre" la UOC sense aixecar la veu més del compte, i complicitats polítiques, perquè ha fet de l'equilibri una lliçó permanent que li ha permès salvar tots els entrebancs, buscar fórmules de gestió flexibles i aconseguir un marc de tolerància que ha protegit l'espectacular procés d'expansió de la UOC.